

Deel I: De zusters van liefde
(Teamleider Nol Maes schetst missiewerk en voortgang)

Hoofdstuk 1

Zwarte en witte zusters van liefde
(Begin 1987)

Ik kom 's morgens om 8 uur aan bij het dispensaire in Rosso. Dat dit een lokale, medische post is met een regionale functie voor de hele provincie Trarza – Trarza in Zuid-Mauritanië is zo groot als Nederland – is voor een leek al meteen duidelijk. Het is een gemetseld gebouw van lokale baksteen met deuren en luiken en wat hang- en sluitwerk eraan. Er liggen wat kleine gebouwtjes omheen, opgetrokken uit banco oftewel adobé, leem met stro en houten paalconstructies dus. Wij hebben met ons waterproject (Petits Périmètres Villageois) de samenwerking zoveel mogelijk proberen op te bouwen en we willen lokaal personeel van ons hier detacheren om een gezondheidsafdeling aan ons geïrrigeerde landbouwprogramma toe te voegen. Mogelijk dat een missiepost meer continuïteit kan bieden dan een aan tijd gebonden project. Deze lokale, medische post wordt ondersteund door de regionale posten van St. Louis en Dagana in Senegal, en ook het ziekenhuis van Saint-Louis voert medicijnen aan en de Franse ontwikkelingsartsen varen af en toe de Sénégal rivier over naar hier. Daar ligt weliswaar de landgrens tussen Senegal en Mauritanië (tegen de Mauritaanse rechteroever; dit is niet onbetwist), maar ondersteuning vanuit Nouakchott vindt amper plaats vanuit het nationale ziekenhuis daar. In de Franse koloniale tijd maakte heel Trarza via Rosso ook deel uit van het bisdom in de regio Saint-Louis. De grenzen van bisdommen veranderen niet. De achtergebleven katholieken worden op deze wijze ook wat extra beschermd tegen de verdringing door islamieten, zo hopen de kerkvorsten die geen vorsten meer zijn. De moslimgeneraals in Nouakchott kregen Mauritanië in

1958 met instemming van de Fransen cadeau. Deze moslimextremisten kiezen tussen het houden van slaven – de slavernij is pas in 1981 als goedgekeurd eigendomsrecht uit de grondwet gehaald en in 2007 bij wet strafbaar gesteld – of ze willen hen gebruiken als zetbazen of eigenlijk vrijgelaten (Haratin) horigen die hun kuddes beheren en ermee rondtrekken in ruil voor wat bescherming en gebruik van vooral kleinvee. De Beydani meesters zijn van adel en blijven eigenaar van het vee en een gedeelte van de aanwas. Ze stellen alles in het werk om de originele zwarte Afrikaanse bewoners van de Sénégvallei te verdrijven van land dat wat waarde heeft of soms zelfs om hen uit te hongeren. In het beste geval mogen ze achteraan sluiten als er iets te delen valt. Om in mijn Brabantse, koeterwaalse metaforen terug te vallen: de zuiderlingen in de Sénégvallei hangen aan de onderste tepel van de zeug als het om steun of erkenning uit Nouakchott gaat. Het kleine biggetje, dat altijd onderaan hangt of verdrongen wordt, krijgt geen moedermelk, ondergaat “*the non-survival of the weakest*” als eerste en is vaak de eerste dode big. Het gebied is straatarm.

De Fransen willen hun kolonisatiegedrag toch een beetje goedmaken. Als ik met Franse collega’s praat, ontwikkelingswerkers, dan zijn sommige overigens van mening dat de Franse tijd voor deze landen beter was en dat er meer werd aangelegd en onderhouden, en dat ze door hadden moeten gaan om het welvaartsniveau te verhogen. In technische zin kunnen ze hier en daar gelijk hebben. Of zij een goede perceptie hebben van hun rol en benadering van de etnische diversiteit en echte machtsverhoudingen is onduidelijk. Ik denk het niet. Frans Afrika was een aanengesloten landmassa, zich uitstrekkend van West-Afrika tot aan Soedan, bijna het volledige Sahara en Sub-Sahara Afrika. Het gaat daarin derhalve om honderden volkeren en de grenzen van nu hebben wel onafhankelijke, soevereine natiestaten geschapen, maar wat betekenen die grenzen? In en voor de koloniale tijd bestonden die grenzen al helemaal niet. Die zijn pas later getrokken en qua bevolkingsopbouw klopt er nog steeds geen moer van. Ook de postkoloniale verdeling is waardeloos. Wolof wonen in Senegal en Mauritanië. Sommige hebben de ene en andere de andere nationaliteit, maar ze wonen hier en tegelijk daar en soms wisselen ze af. Ze wonen nu eens in Senegal en dan weer in

Mauritanië en cultiveren soms ook land aan beide zijden van de grensrivier, bijvoorbeeld afhankelijk van waar de regen valt. Dat zal inmiddels iedereen onderkennen behalve de Moren in Nouakchott. Die zijn op grote schaal bezig met arabiseren onder druk van buitenlandse salafistische, soennitische dictators: keizer (vindt hij zelf) Muammar al-Gadafi, koning Fahd en Saddam Hussein om er een paar te noemen. De zwarte Afrikaanse volkeren, met name de goede akkerbouwers: de Tou-couleur, de Wolof en de Soninké worden over de Sénégal gedreven en moeten het vruchtbare land en het water van hun voorouders afgeven. Heftige gevechten dreigen en vinden plaats (deel 1 en 2 van de Slavenrivier).

De Franse bestuurlijke, organisatorische indelingen van vroeger bestaan dus voornamelijk nog en... of ze nut hebben (gebaseerd op de Code Napoléon, net als ons Nederlands Burgerlijk Wetboek)? Dokter Pierre Hornez bestrijkt als uitvoerende, ondersteunende en opleidende arts de regionale medische centra van St. Louis en Dagana (omvangrijke regionale districten) in Senegal. Hij is verbonden aan het ziekenhuis van St. Louis. Verder mag hij...